

ĐỀN THỜ VÀ MỘ ĐẬU TOÁN NHAM HẦU ĐẬU VĨNH TRƯỜNG¹

Đậu Vĩnh Trường là con trai thứ ba của ông Đậu Trường Giang, người xã Xuân Viên (Nghị Xuân - Hà Tĩnh).

Khi nhỏ tuổi, ông chăm học lại sáng dạ, có sức khỏe lại say mê võ thuật, như dùng bàn tay không chém tan mô đất, đuổi chó chạy theo, ham bơi lội, có lần vào hang diệt “mãng xà” hại người.

Lớn lên ông ra Thăng Long học võ. Ông trọ trong nhà cụ Thị, vừa làm thuê để tự kiếm sống, vừa tìm thầy học võ. Nhân dịp nhà vua mở hội thi võ để chọn người tài, ông đã thắng và được vua tiếp nhận vào làm quan thị vệ ở kinh thành.

Đền thờ Đậu Toán Nham Hầu Đậu Vĩnh Trường

Chuyện kể: Có lần tại hồ Thủy Quân, bỗng có con thuồng luồng nổi lên, cuốn con ngựa có yên vàng cương ngọc của vua xuống nước, ông lặn xuống dùng dao sắc đánh thuồng luồng và ôm cả ngựa, yên, cương lên giao trả. Vua nghe tin ban đặc ân “Xuất sỹ”.

Năm Tân Sửu (1661) đời Vĩnh Thọ thứ 4, ông quản 4 đội hùng binh theo Nghi quốc công vào dẹp giặc ở vùng Nghị Xuân, Can Lộc. Do có công, ông được phong Võ huân tướng quân điện tiền đô chỉ huy sứ tuần lương hầu.

Năm Canh Tuất (1670) đời Cảnh Trị thứ 8 ông được phong thêm Tả hiệu điểm.

¹ Di tích nhà thờ và mộ Đậu Vĩnh Trường, được công nhận, xếp hạng Di tích Lịch sử - Văn hóa cấp tỉnh, Quyết định số 2260/QĐ/UBND, ngày 12/7/2016.

Năm Kỷ Mùi (1679) đời Vĩnh Trị thứ 2. Ông được thăng tham đốc toán nham hầu. Ngày về quê, ông nghe nói ở sông Lam có con thuồng luồng thường hay lật đò để ăn thịt người. Ông đã lặn và giết được thuồng luồng, nhưng ông cũng bị nhiễm độc, mắc bệnh “cửu khiêu”, ba năm sau ông mất. Ông được nhà vua cử người về làm lễ tang. Mộ của ông đặt ở phía đông đồi Bạch Sa, nơi lúc còn nhỏ ông hay luyện võ ở đó. Nhà vua cho dân làng dựng đền thờ ông.

Lăng mộ Đẩu Toán Nham Hầu Đẩu Vĩnh Trường

Mộ nằm trên đồi Bạch Sa, cách đình Hát về phía nam 1,5 km, cách đường đi Nam Viên 200 m. Mộ xây hình vuông thấp, mỗi cạnh 4 m, có tường bao và cột cửa vào, nền lát xi măng, phía ngoài được viền thấp bằng những tảng đá nâu cỡ 0,2 m³. Trước mộ là tấm bia ghi: Đẩu Vĩnh Trường. Đức đại vương cả. Võ huân tướng quân điện tiền đô chỉ huy sứ. Tư đô chỉ huy sứ. Tả hiệu diêm. Tự phúc. Bồi phụng tặng võ vệ quân vụ sự hộ. Tham đốc toán nham hầu - Tráng sĩ giết thuồng luồng. Năm Quý Mão Lê Cảnh Hưng đời 44 phong tặng Bách thần mỹ tự đại vương tôn thần. Mất ngày 24/5.

Đền thờ ở phía Tây vực Thuồng Luồng, bên kia là núi Vực, cách đình Hát về phía Nam 1 km, cách đường đi Nam Viên 300 m. Đền hướng Nam, nằm trên một khoảng đất rộng. Ngoài cổng có hai cột hoa biểu bệ thế, gắn với tường ngang xây bằng đá tự nhiên, dày gần 0,5 m, mặt tường đắp nổi hổ. Cột hoa biểu cách nền đền 150 m, lên mấy bậc đến tấc môn. Tấc môn dài cỡ 3 m, cao 1,5 m, giữa là hình tròn để trống, phía trong là nơi hóa vàng.

Qua sân đến hai tòa thượng và hạ điện. Xung quanh đền được viền thấp

bằng những tảng đá nâu cỡ 0,2 m³ tất cả nằm trong lùm cây rợp mát.

Đền bị phá hỏng trong thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp. Hiện còn bệ hai cột hoa biểu, một bên tường phía Đông. Tắc môn còn lại một nửa. Trên nền khuôn viên tòa đền cũ, tạm xây “nền đền” để hậu duệ có nơi hương khói, với tấm bia ghi: Đậu Vĩnh Trường tham đốc toán nham hầu. Bách thần mỹ tự đại vương tôn thần.

Nhiều cụ già còn nhớ, ngài được tôn thờ làm Thành hoàng và có thời gian thờ ở đình Hát, đình xã Xuân Viên.

Hiện nay hậu duệ của thần đang có ý định xây dựng lại ngôi đền, cho xứng với công lao của bậc tiên tổ./.